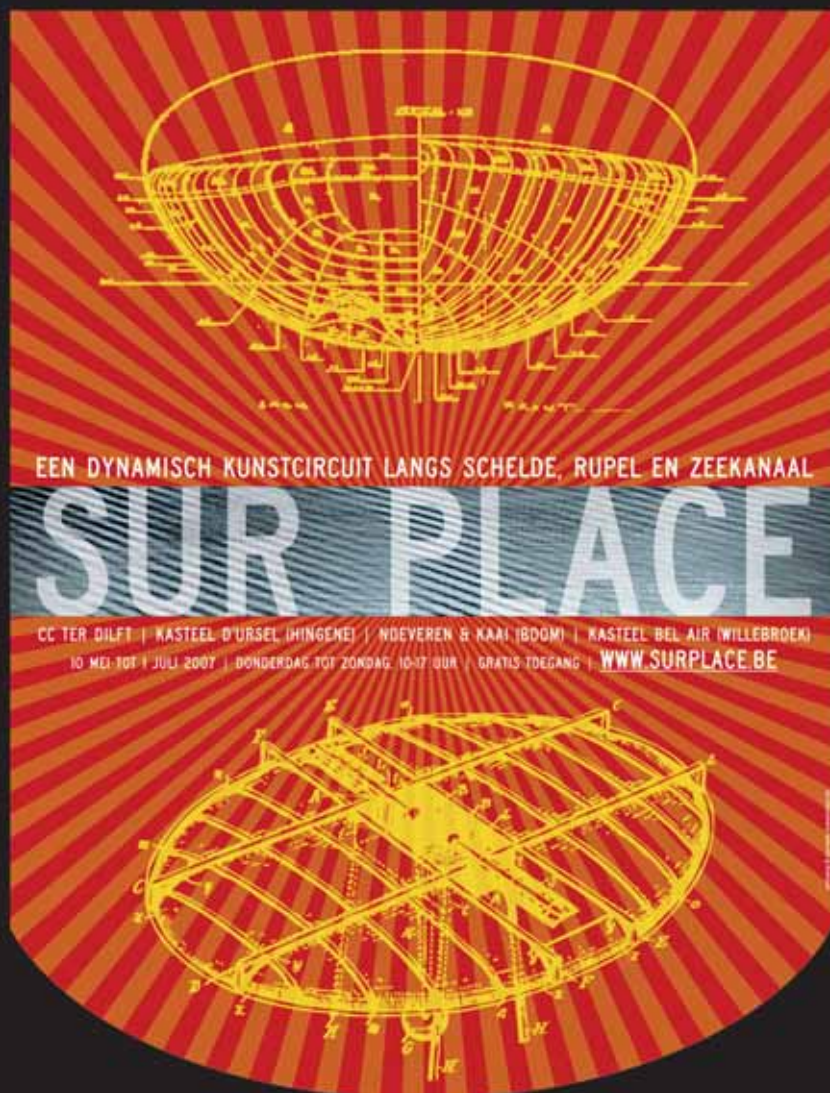

Kasteel d'Ursel

MAGAZINE

Afgiftekantoor
2099 Antwerpen X
P 509 274

Surplace

- Op de werf (slot)
- 40 jaar Scheldefee
- Een prinselijke hobby

PROVINCIE
ANTWERPEN

Inhoud

WELKOM & AANKONDIGING 2-3

TENTOONSTELLING. Sur place 4-5

UIT HET ARCHIEF. 40 jaar Scheldefee 6-7

MUZIEK IN HET KASTEEL 8

IN DE KIJKER. De vormgeefster 9

TENTOONSTELLING. Een prinselijke hobby 10-11

OP DE WERF. De laatste loodjes 12-13

GROEN. Een levend fossiel 14

TERUGBLIK. Papier uit oost en west 15

KALENDER MEI - JUNI - JULI 2007 16

Colofon

Kasteel d'Ursel

Wolfgang d'Urselstraat 9 | B-2880 Hingene | www.kasteeldursel.be
T 03 820 60 11 | F 03 820 60 15 | kasteeldursel@admin.provant.be

Het magazine van het Kasteel d'Ursel is een uitgave van de deputatie van de provincieraad van Antwerpen: Camille Paulus, gouverneur-voorzitter, Ludo Helsen, Jos Geuens, Koen Helsen, Marc Wellens, Inga Verhaert en Bart De Nijn, leden en Danny Toelen, provinciegriffier.

Jaargang 2, nummer 10, mei - juni - juli 2007

REDACTIE: Klara Hermans en Koen De Vlioger-De Wilde, met medewerking van Rozemarijn Bormans, Monique De Ryck, Annemie Druyts, Andrea Durllet, Tom Janssens, René Lux, Tom Krikken, Paul Servaes, Stef Van Bellingen, Ludo Van den Broeck, Jos Winckelmans en met steun van de personeelsleden van het Kasteel d'Ursel.

VORMGEVING: Annemie Druyts

DRUK: Albatros Printing, Boechout

OPLAGE: 6250 exemplaren

Dit magazine werd gedrukt op milieuvriendelijk papier en verpakt in milieuvriendelijke folie.

ISSN 1781-4464

Beste lezer,

Het is ondertussen genoegzaam bekend dat er opnieuw kleur zit in het kasteel. Met de tentoonstelling 'Papier uit oost en west' vierden we in maart en april de langverwachte terugkeer van de Chinese interieurdecoratie. Tegelijk zetten we ook de bibliotheek van de 18de-eeuwse hertog Charles d'Ursel in de schijnwerpers. De boeken zijn ondertussen terug bij zijn verre achterkleinzoon, maar de Chinese papierbehangsels en de deurstukken blijven we koesteren in het kasteel. Wie 'Papier uit oost en west' gemist heeft, kan dan ook rekenen op een herkansing.

Van 10 mei tot 1 juli neemt het kasteel immers deel aan *Sur place*, een dynamisch kunstcircuit langs Schelde, Rupel en Zeekanaal. *Sur place* is de opvolger van het project *Eclips* uit 2004. Toen brachten de cultuurcentra van Bornem, Puurs en Willebroek samen met tentoonstellingscurator Stef Van Bellingen 33 kunstenaars samen die werkten rond thema's als verdwijnen, leegte, afwezigheid en verandering. Bij de evaluatie van *Eclips* was de conclusie dat het initiatief voor herhaling vatbaar was, zeker wanneer de hedendaagse kunst nog beter ingebed zou worden in de natuurlijke omgeving en zo een breed toeristisch-recreatief publiek zou kunnen aanspreken.

Deze woorden indachtig bundelen de cultuurcentra Ter Dilft uit Bornem en De Ster uit Willebroek de krachten met het cultuurcentrum De Steiger uit Boom en het kasteel d'Ursel. Met bijkomende steun van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en de NV Waterwegen en Zeekanaal realiseren ze een tentoonstellingsproject op verschillende locaties: het kasteel van Hingene, de steenbakkerijsite Frateur in Noeveren, de wandelesplanade aan de Kaai in Boom, het kasteel Bel-Air in Blaasveld en Ter Dilft in Bornem. Alle locaties worden met elkaar verbonden door een toeristische fietsroute én ze zijn uitzonderlijk gratis toegankelijk. Tentoonstellingsmaker en docent Stef Van Bellingen stond opnieuw in voor de selectie van de

kunstenaars. Ook in het kasteel d'Ursel zorgt het samenspel tussen hedendaagse werken, Chinese interieurdecoratie en een neo-klassieke gebouw voor een zinnenprikkelende combinatie van oud en nieuw. In dit magazine krijg je alvast een voorsmaakje.

Ondertussen brengen we op de eerste verdieping alles in gereed voor de première op de Open Monumentendag. Het grote werk is achter de rug en het resultaat is schitterend. Zelfs zonder meubelstukken en zonder de vele textielbespanningen (die pas na restauratie in een latere fase worden teruggeplaatst) komen de slaapkamers en private vertrekken van de hertogelijke familie helemaal terug tot leven. Reportages met foto's van voor en tijdens de restauratie zullen de indrukwekkende transformatie tonen.

Er zit echter ook beweging in het team van kasteelmedewerkers: deze zomer gaat Erik Elias met pensioen en ook René Lux heeft gekozen voor halftijdse verminderde prestaties. Dat betekent dat er binnenkort twee halftijdse vacatures voor onderhoudswerkman (of -vrouw) en administratief medewerk(st)er aankomen. Wie graag meer wil weten over deze vacatures kan terecht op kasteeldursel@admin.provant.be of op 03 820 60 11. De indiensttreding van de nieuwkomers is gepland voor 1 september, de examens zouden voor de zomer achter de rug moeten zijn. Vanzelfsprekend strekt enige kennis van het Kasteel d'Ursel-magazine tot aanbeveling!

Ludo Helsen
Gedeputeerde voor cultuur
lhelsen@provant.be

Koen De Vlieger-De Wilde
Beheerder Kasteel d'Ursel
koen.devlieger@admin.provant.be

Doe het gratis magazine cadeau!

Zou je ons gratis magazine graag thuis ontvangen? Of ken je iemand die geïnteresseerd is in het kasteel d'Ursel? Bezorg ons de juiste adresgegevens en het volgende nummer valt ook bij hen in de brievenbus. Je vindt alle nummers van het magazine ook terug op onze website www.kasteeldursel.be.

Kasteel d'Ursel trakteert

Maandelijks trakteren we de abonnees van dit magazine op gratis kaarten voor evenementen in het kasteel én daarbuiten. Wie met onze groeten van gratis cultuur en ontspanning wil genieten kan zijn of haar e-mailadres opgeven.

Kasteel d'Ursel engageert

Wil je als vrijwilliger helpen in het kasteel? Dat kan! Onthaal en toezicht, opbouw van tentoonstellingen, verdeling van promotiemateriaal, kinderopvang, klaarmaken van verzendingen of acteerprestaties bij evenementen: het behoort allemaal tot de mogelijkheden. Bezorg ons je naam, adres, telefoonnummer en eventueel e-mailadres en vergeet niet om je voorkeuren of bijzondere talenten te vermelden. Onze vrijwilligers krijgen een forfaitaire kostenvergoeding en worden verzekerd.

T 03 820 60 11 of kasteeldursel@admin.provant.be

Gezocht: de mooiste en de leukste!

Binnenkort verschijnt een nieuwe fotorubriek in dit magazine. Daarin publiceren we elke keer twee foto's: 'de mooiste' en 'de leukste'. 'De mooiste' bekroont telkens de foto met de scherpste opname, de beste belichting, de fraaiste compositie. Om 'de leukste' te worden heb je dan weer originaliteit, een tegendraadse blik en een vleugje humor nodig.

Doe je het met een professionele reflexcamera of met je gsm? Ga je elk vrij moment op pad om foto's te nemen of kom je toevallig voorbij gefietst? Ben je 9 of 99? Het heeft allemaal geen belang, zolang de foto maar binnen de grenzen van het domein d'Ursel genomen is. En nee, het kasteel hoeft er zelfs niet op te staan.

Geïnteresseerd? Stuur dan voor 15 juni 2007 je inzending naar kasteel d'Ursel, Wolfgang d'Urselstraat 9, 2880 Hingene of naar kasteeldursel@admin.provant.be. Vergeet ook niet je naam, adres, telefoonnummer en korte toelichting bij de foto te vermelden. Digitale foto's ontvangen we graag op hoge resolutie.

De makers van de mooiste en de leukste foto's krijgen telkens een restaurantbonter waarde van 25 euro, geschonken door 't Land van Bornem, het Eyckerhof, de Gouwe Luzzef of d'Oude Poort.

De jury bestaat uit Christoph Ruys (directeur FotoMuseum Provincie Antwerpen), Jos Winckelmans (onze kasteelfotograaf) en Koen De Vlieger (beheerder kasteel d'Ursel). Ingestuurde foto's kunnen worden gebruikt in publicaties van het kasteel d'Ursel, vanzelfsprekend met vermelding van de naam van de fotograaf.

Tentoonstelling

Van 10 mei tot 1 juli neemt het kasteel deel aan *Sur place*, een dynamisch kunstcircuit langs Schelde, Rupel en Zeekanaal. Een gesprek met de curator van de tentoonstelling, Stef Van Bellingen.

Sur place

Waar komt de titel vandaan?

Stef: 'De titel is afgeleid van het werkwoord 'surplacen', wanneer je ter plaatse op een fiets balanceert, zoekend naar evenwicht. In de context van de tentoonstelling verwijst het naar de spanning tussen verschillende krachten: water en land, natuur en industrie, mens en omgeving. Iedere keer gaat het om een balans waar naar evenwicht gestreefd wordt. De referentie naar de fiets nodigt natuurlijk uit om het kunstparcours met dit vervoermiddel te verkennen.'

Is ecologie dan belangrijk in het concept?

Stef: 'Mobiliteit, energie en ecologie spelen inderdaad een cruciale rol in dit geheel. Het zijn thema's die in de toekomst alleen maar aan belang zullen winnen voor onze samenleving. Bij verschillende kunstenaars merk je een gevoeligheid, zelfs bezorgdheid, tegenover deze problematiek. Toch mogen we van de kunst geen concrete oplossingen verwachten. Misschien kan je zeggen dat de kunst 'in de oppositie' zit en vragen stelt die het bewustzijn aanscherpen.'

Kan je daar een voorbeeld van geven?

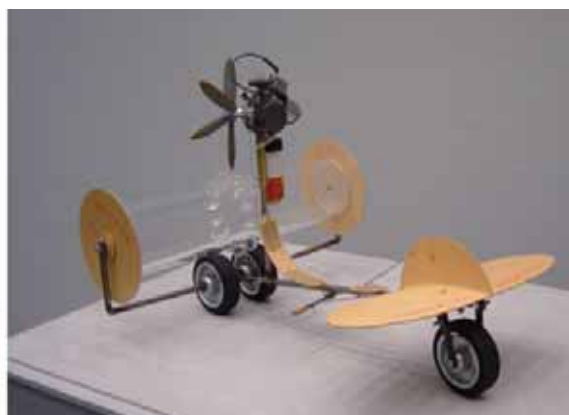
Stef: 'De bekendste kunstenaar op dit vlak is zonder twijfel Panamarenko. Het is duidelijk dat hij geen ingenieur is. Van zo iemand verwachten we praktische oplossingen, maar het resultaat hoeft niet mooi te zijn. Panamarenko vertrekt in vele gevallen van praktische of theoretische problemen, maar als einddoel wil hij iets maken dat voor hem mooi is. Of het werkt of niet is voor hem van ondergeschikt belang. Wat weinigen beseffen is dat hij vaak onderzoekt, waarom iets niet mogelijk of realiseerbaar is. Vele van zijn kunstwerken hebben te maken met denkfouten of zijn gewoonweg tegendraads absurd. Iets waar je bij 'echte' oplossingen trouwens ook regelmatig op stoot (*lacht*).'

Betekent dit dan dat er uit de kunst nooit realistische oplossingen ontstaan?

Stef: 'Niet en wel. Kijk, als niemand op een bepaald ogenblik

had getwijfeld of de aarde wel echt plat was, dan zouden we dat waarschijnlijk vandaag nog denken. Aan de basis ligt de twijfel ten aanzien van een wereldbeeld, dit is iets wat vaak voorkomt in de kunst. Alleen is het zeldzaam dat er vervolgens vanuit die twijfel wetenschappelijke argumenten of praktische oplossingen ontstaan. Dat is wat ik bedoel met 'niet' bij het begin van mijn antwoord. Voor de andere kant van de medaille zou ik Richard Buckminster Fuller willen aanhalen, een Amerikaans uitvinder. Eigenlijk was hij een soort Panamarenko wat de vrijheid van denken betreft, maar met tal van praktische realisaties en diverse patenten op zijn naam. Zo fulmineerde hij regelmatig tegen wetenschappers omdat ze - ondanks hun zogezegde wetenschappelijkheid - durfden beweren dat 'de zon opgaat'. Met die uitspraak wordt de realiteit iedere keer geweld aangedaan en daar reageerde hij nogal fel tegen. Vanaf de jaren 1920 ontwierp hij huizen, auto's en diverse apparaten die met een minimum aan

De Eendebek met lichtgevoelige cellen van Panamarenko.

Praktisch

Sur place
10 mei tot 1 juli
Donderdag, vrijdag, zaterdag
en zondag, 10 tot 17 uur

Gratis toegang

Kasteel d'Ursel **A**
W. d'Urselstraat 9
2880 Hingene

CC Ter Dilft **E**
St-Amandsesteenweg 41-43
2880 Bornem

Kasteel Bel-Air **D**
Mechelsesteenweg 102
2830 Willebroek (Blaasveld)

Steenbakkerijsite Frateur,
Noeveren 196 **B**
Wandeleplanade, Kaai **C**
2850 Boom

Reservaties voor groepen

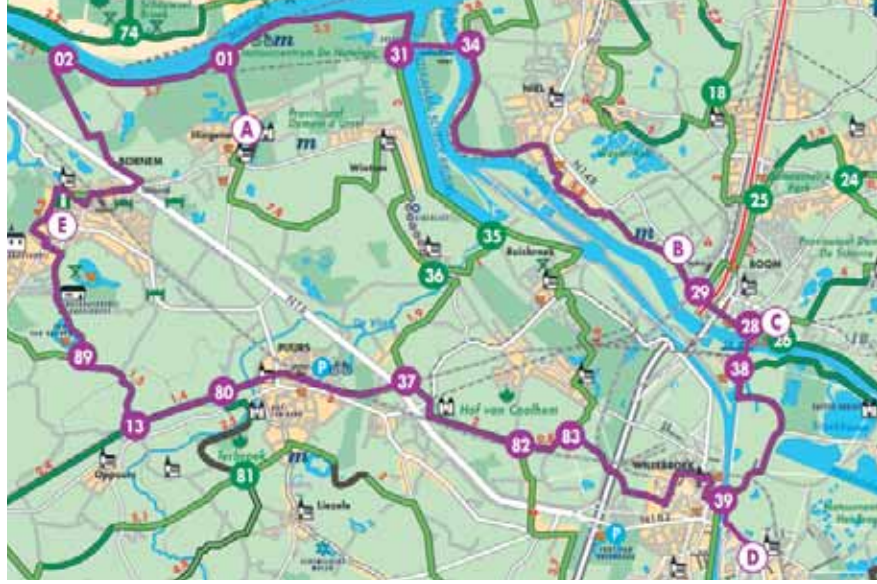
U kan zelf kiezen welke locaties u wil bezoeken, eventueel met de fiets (zelf te voorzien). Geleide bezoeken zijn enkel mogelijk op donderdag of vrijdag. Een groep telt maximum 20 deelnemers. Per locatie kost de rondleiding 25 euro.

www.surplace.be
T 03 820 60 11

middelen een maximaal resultaat opleveren. Hij hield daarbij ook rekening met energieverbruik en wilde zo weinig mogelijk te verspillen. Daarom was hij waarschijnlijk de eerste ontwerper met een sterk ecologisch bewustzijn, die bovendien concrete oplossingen aanreikte.'

Hoe presenteert je dat in de tentoonstelling?

Stef: 'Er wordt een demonstratiefilmje van de 'Dymaxion Streamlined' getoond: fascinerend, hoe vooruitstrevend die auto nog steeds overkomt! Natuurlijk verlegt de problematiek zich tegenwoordig meer naar het brandstofgebruik. Daar spelen we op in met verschillende andere kunstenaars, zoals Panamarenko met schaalmodellen of Jeroen Nooter & Sara Nuytemans, die met een truck op koolzaadolie naar Mongolië reden. Even avontuurlijke ondernemingen tref je aan bij Louis De Cordier of de Oostenrijker Hans Schabus, waar een vervoermiddel verschillende functies en gedaanten krijgt. Deze kunstenaars worden - naast anderen - ondergebracht in het kasteel d'Ursel. Het kasteel vormt een mogelijk vertrekpunt van het kunstparcours, maar ook de andere locaties hebben een grote autonomie en kunnen apart bezocht worden: het cultuurcentrum Ter Dilft in Bornem, het kasteel

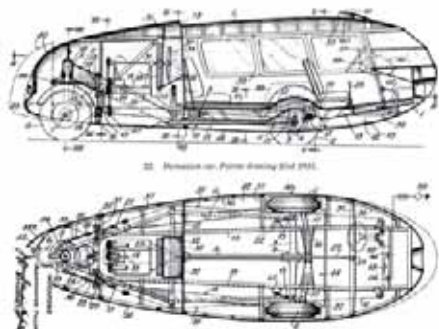
Bel-Air in Willebroek (Blaasveld), de steenbakkerijsite Noeveren en de Kaai in Boom.'

Welke kunstenaars vinden we daar?

Stef: 'De steenbakkerijnijverheid kwam al jaren geleden tot stilstand in de Rupelstreek. In Boom kozen we daarom voor tragische werken, zoals de schilderijen van Mauro Bordin, een Italiaanse kunstenaar die onder meer 'Hiroshima' schilderde met veel aandacht voor detail, en de film 'Chernobyl' van de Oekraïense Oxana Taran. Toch gaat het niet alleen over de tragedie, maar ook over de veerkracht van mens en natuur, wat leidt tot een nieuw leven en dynamiek. Dat geldt ook voor de trilogie van Luc Gobyn rond Ayrton Senna. Hoewel 'The last lap' verwijst naar de fatale laatste ronde van deze autocoureur, leeft hij verder bij zijn fans en blijft hij merkwaardig genoeg energie schenken. Op een totaal andere manier verwijzen de glaswerken van Sandra De Clerck naar vergankelijkheid, afsterven en als een cyclisch gebeuren naar het voedende.'

En in Bel-Air en Ter Dilft?

Stef: 'In Willebroek staat het werk van Merlin Spie centraal. In essentie is ze performance-kunstenaar waarbij het lichaam in vele gevallen de kracht, energie en weerstand moet vinden tegen krachten die hierop inwerken. Verder realiseerden de jonge kunstenaars Kate Mayne en Philip De Roeck speciaal werken voor dit project. In Bel-Air staan nog sculpturen van Jorgen Misotten, maar van hem tref je ook op andere plaatsen van het parcours uitermate originele beeldhouwwerken aan. In Ter Dilft krijg je tot slot schilderijen van Robert Van Dromme te zien. Een deelaspect van zijn oeuvre heeft te maken met de wereld van wielrenners, die hij voorstelt als duidelijk herkenbare iconen. In het videowerk 'The Regulating Line' van de in Teheran geboren Zwitser, Shayryar Nashat, wordt geconfronteerd met een Aziatische gymnast, die op een eenhandige handstand balanceert in een sublieme, maar kortstondige evenwichtstoestand. Het geheel sluit hier af met de droom van fotograaf Michel Vaerewyck om een 'Eden' in Bornem te bouwen, een huis naar de ontwerpen van Buckminster Fuller.' (K.D.V.)

De ovaalvormige 'Dymaxion Streamlined' (1932) van Buckminster Fuller kan 11 personen vervoeren en is dankzij de drie wielen uiterst wendbaar.

Uit het archief

Op 6 mei 1967, precies veertig jaar geleden, werd Monique De Ryck in het kasteel d'Ursel verkozen tot Scheldefee. We doken in het archief en de persknipsels van Paul Servaes, oud-secretaris van de VVV Klein-Brabant, én we spraken met de gelukkige winnares.

40 jaar Scheldefee

'Wie wordt Scheldefee 1967?', zo luidde de prangende vraag op de cover van het informatieblad van de Klein-Brabantse VVV. Deze Vereniging voor Vreemdelingenverkeer had de organisatie van de verkiezing op zich genomen. Het ging echter niet om een typische missverkiezing. Tien jaar eerder had dichter en initiatiefnemer Bert Peleman immers nauwkeurig de cultureel-toeristische zending van de Scheldefee bepaald. De winnares werd gedurende een jaar de 'ambassadrice van het hele Scheldeland, van Doornik tot Doel' en er werden 'een ganse reeks belangrijke binnen- en buitenlandse opdracht voorzien naast plechtige ontvangsten op diverse plaatsen'.

Alle Belgische meisjes, jonger dan 25 jaar en minstens tweekantig, konden zich kandidaat stellen. Op basis van de gedane studies, talenkennis, hobby's en een recente foto werden uit de tientallen inzendingen zeven finalistes geselecteerd. Op zaterdag 6 mei 1967 was de dag van de waarheid aangebroken in het 'luisterrijk kasteel te Hingene, dat door de hertogelijke familie d'Ursel ter beschikking werd gesteld.'

De leden van de jury waren niet van de minsten: een afgevaardigde van de minister van Toerisme, de adjunct-commissaris-generaal voor Toerisme, de provinciale arrondissementscommissaris voor Mechelen, de secretaris-generaal van Toerisme Provincie Antwerpen, de voorzitter en de secretaris van de organiserende VVV, de hertog d'Ursel, de burgemeesters van Hingene, Rupelmonde en Bornem en afgevaardigden van de gemeentebesturen van Temse, Weert, Mariekerke en Breendonk.

Tijdens de finale werden de kandidates getest op hun kennis van het Scheldeland en hun talenkennis. Evident was dat niet, want 'de charmante kandidates hadden het niet onder de markt met de soms moeilijke vragen van de juryleden die af en toe toch verbaasd opkeken van de vaak al te dwaze antwoorden op de gestelde vragen'. Uiteindelijk was het voor de jury niet moeilijk om de Scheldefee aan te duiden. De 21-jarige Monique De Ryck uit Weert-aan-de-Schelde werd unaniem tot winnares gekozen: als lerares Germaanse Talen 'bewees ze immers dat ze wat haar intellectueel peil betrof, uitstak boven de andere kandidaten.'

Scheldefee Monique De Ryck, vroeger en nu

Veertig jaar later is Monique De Ryck nog altijd heel actief in het Scheldeland, als OCMW-voorzitster van Bornem en als voorzitster van de vzw De Notelaer. We doken even terug in de tijd...

Waarom heb je deelgenomen aan de verkiezing?

Monique: 'Ik had ergens de oproep gelezen. Maar de aanleiding waarom ik mijn kans waagde voor de verkiezing, was een reisje naar de wereldtentoonstelling in het Canadese Montréal, dat verbonden was aan de eerste plaats. Wat me nog aansprak, was dat de verkiezing in eigen streek doorging en dat het geen doorsnee missverkiezing was.'

Hoe verliep de finale?

Monique: 'Na de inschrijving kregen we een uitnodiging om op een bepaalde dag naar het kasteel d'Ursel te komen voor de finale. Ik had er geen idee van wie er nog zou zijn of met hoeveel we zouden zijn. Omdat we geselecteerd waren op basis van onze inschrijvingsformulieren, waren er immers geen voorrondes geweest. Uiteindelijk gingen we met zeven meisjes rechtstreeks naar de finale. Er werden vragen gesteld over de Schelde, het landschap, de bijrivieren en de steden waar ze langs stroomt. Dan werd er een praktische opdracht gegeven die voor iedereen verschillend was. Ik moest een 'virtuele' gidsbeurt door het kasteel van Bornem geven, in het Frans. Toen de winnares bekend werd gemaakt, kon ik het eerst niet geloven. Maar toen kwam de vorige Scheldefee, Rita Van Gucht, mij kronen en kreeg ik mijn lint. Er waren ook twee eredames, Maria Maerevoet en Ingeborg Mollet. En dan volgden er natuurlijk bloemen, een drankje en toespraken. De volgende dagen kwam ook de commentaar uit mijn

omgeving. Sommige mensen waren dolenthousiast met het feit dat er in hun kennissenkring een Scheldefee was, anderen trokken zachtjes hun neus op voor de idee van een missverkiezing.'

Wat herinner je je nog van het kasteel?

Monique: 'Ik weet nog dat het die namiddag aangenaam zomerweer was en dat het binnen koud was met de fijne kleding die we aanhadden. Eerst dacht ik dat het lag aan de zenuwen, maar de andere meisjes bleken het ook te voelen toen we stonden te wachten om voor de jury te verschijnen. Die zat aan een lange tafel tussen de pilaren, het publiek zat in de hal van het kasteel. Wij kwamen dan beurtelings op vanuit de linkerkamer en bleven op de trappen staan. Veel meer heb ik toen niet gezien van het gebouw.'

Hoe zag je jaar als Scheldefee eruit?

Monique: 'De reis naar Canada is uiteindelijk niet doorgegaan, wel hebben we een onvergetelijk weekend naar de bron van de Schelde in Frankrijk meegemaakt. Ik heb daar twee dagen in dezelfde kleren rondgelopen, want mijn koffer zat in een auto die op zaterdagavond terug naar Doel vertrokken was. Ik heb dat jaar ook enkele tentoonstellingen geopend of met mijn aanwezigheid 'opgefleurd', zoals ze zeggen. Sint-Amands heb ik eens bezocht na een tochtje per helikopter. Ik vergeet wellicht nog een paar evenementen, maar deze zijn me bijgebleven. Ik werd vanaf dat jaar ook lid van de VVV, later Toerisme Klein-Brabant - Scheldeland. Maar ook nadien bleef de titel van Scheldefee af en toe onverwachts opduiken, zoals nu in dit interview!' (K.H.)

DeFilharmonie chambreert
Sarah Oates (viool), Ayako Ochi
(altviool), Marc Vossen (cello) &
Dieter Schützhoff (cello)
28 mei 2007
11 uur

DeFilharmonie speelt op alle grote Vlaamse podia voor symfonische muziek: van Antwerpen tot Oostende, van Brussel tot Gent, van Hasselt tot Roeselare. Ook in het buitenland geniet het orkest grote bekendheid bij kenners en liefhebbers. Maar naast de grote podia laat deFilharmonie ook lokaal van zich horen, met zinnenprikkelende livemuziek op wandelafstand. Voor het laatste kamermuziekconcert van deze reeks voeren de strijkers opnieuw de boventoon.

De Britse componist Frank Bridge mag op het Europese vasteland dan wel minder bekend zijn, in Engeland kan de muziek van Benjamin Britten's leraar nog steeds rekenen op veel respect. Terecht, want niet alleen liet Bridge een indrukwekkend en fantasieerijk orkestraal oeuvre na, ook zijn kamermuziek is bijzonder attractief. Voorafgaand aan het oorstrelende Strijkkwintet in C, D 956 van Franz Schubert spelen muzikanten van deFilharmonie zijn *Three idylls* voor strijkkwartet, waarvan het tweede deeltje de inspiratie leverde voor Britten's fameuze *Variations on a theme of Frank Bridge*.

Het kamermuziekconcert wordt georganiseerd in samenwerking met deFilharmonie.

Info en reservatie:
Kasteel d'Ursel
T 03 820 60 11
www.kasteeldursel.be
Rek. 776-5955213-92

Veelgestelde muziekvragen

Is er nog plaats?

Zowel aan de telefoon als aan de deur van het kasteel wordt deze vraag veel gesteld. Dikwijls is het antwoord: 'nee, helaas niet', want de meeste concerten zijn op voorhand uitverkocht. En dan komt vliegensvlug de volgende vraag: 'kan u geen stoeltje bijzetten, we zijn maar met z'n twee?' Ook dat is spijtig genoeg niet mogelijk. De maximumcapaciteit van de grote inkomhal is opgelegd door de brandweer, met het oog op de veiligheid en een snelle ontruiming in geval van nood. Om dezelfde reden mag er tijdens concerten niemand op de zachte, uitnodigende kussens langs de muren gaan zitten: de vluchtwegen moeten immers open blijven. Er is maar één oplossing: zo vroeg mogelijk reserveren...

Waarom staan die vreemde panelen op het podium?

De inkomhal van het kasteel heeft een marmeren vloer, de muren en het plafond zijn versierd met stucwerk en de scheiding met de spiegelzaal bestaat helemaal uit glas. Geen wonder dus dat geluid in onze zaal de neiging heeft

om te galmen. Natuurlijk doen we er alles aan om dat effect te beperken: een dik tapijt op het podium, kussens op de banken, met stof beklede stoelen en een pak toeschouwers (mensen hebben namelijk een uitstekend absorptievermogen). Onze laatste aanwinst zijn een reeks zogenaamde akoestische panelen. Zij breken de reflectie op het podium. Omdat het geluid van de piano een breed spectrum bestrijkt zijn de panelen verschillend van dikte. De dikste panelen dempen de lage klanken (63-125 Hertz), de minder dikke de middenfrequenties (125-350 Hertz) en de dunste panelen zijn bestemd voor de hoogste klanken (350-500 Hertz). Omdat de panelen gemakkelijk handelbaar zijn kunnen we ze in een aangepaste volgorde opstellen of in een andere hoek openklappen, al naargelang de wensen van de muzikant.

Wanneer mag ik applaudisseren?

Wie minder vertrouwd is met klassieke muziekopvoeringen - zoals veel van onze bezoekers - zal het zeker al hebben meegemaakt. Het optreden begint, de muzikant geeft het beste van zichzelf, stopt ... en het blijft oorverdovend stil

In de kijker

De vaste medewerkers van het kasteel krijgen heel wat hulp van collega's van andere provinciale diensten, vrijwilligers en sympathisanten. In deze reeks zetten we er telkens één in de kijker. Deze keer Annemie Druyts.

Vormgeefster Annemie Druyts

Wat doet een vormgever precies?

Annemie: "Kort gezegd ga ik aan de slag met aangeleverde teksten en foto's en creëer ik in de affiches, brochures en ander drukwerk een sfeer die aansluit bij het onderwerp. Zeker voor een kasteel is dat heel belangrijk. Om het karakter van deze oude dame te leren kennen, heb ik eind 2004 een rondleiding gekregen, van de kelder tot de hoogste nok. Zo kon ik een eigen stijl uitwerken - vooral voor het magazine - die ook rekening houdt met de algemene huisstijl van de Provincie Antwerpen. Bovendien moest het magazine niet alleen informatief zijn, maar ook aangenaam leesbaar en overzichtelijk. Nu het sjabloon bestaat puzzel ik elke drie maanden met de nieuwe artikels en illustraties tot één geheel."

Is de vrijheid van een vormgever niet erg beperkt?

Annemie: "Er zijn beperkingen, die zijn er zeker. Het aantal pagina's mag niet overschreden worden, bepaalde artikels moeten er in, die of die foto moet zeker geplaatst worden, de huisstijl dient gerespecteerd te worden,... talloze dingen die het kader scheppen waarbinnen je moet werken. Die beperkingen, hoe eigenaardig het ook mag klinken maken het werk juist zo leuk. Binnen het frame van de vorm kan je eigen beeldhouwwerk boetseren. Je wilt er je eigen stijl inleggen, een eigen toets, die het magazine op een ander niveau tilt. Zo word het blad een kind met zijn eigen karakter, stijl en gezicht."

Hoe ben je vormgever geworden?

Annemie: "Een interesse in kunst, doet je in je jeugd beslissen dat je daarmee in je verdere leven iets wil doen. Logisch is dan dat je in je studies de keuze maakt naar een kunstgeoriënteerde studierichting. Tijdens het doorlopen van verschillende jaren eerder algemeen kunst- onderwijs, worden je interesses aangescherpt. Je krijgt meer en meer inzicht in hetgeen waarvan je zelf voelt dat je dat liever en beter doet. Op een gegeven moment stap je in een studierichting die je interesses volledig omsluit. In Gent heb ik mijn studies afgerond met een diploma publiciteit - fotografie. Je stapt de professionele wereld binnen en kan met de basis die je in school kreeg, je kennis en vaardigheden verder uitbouwen."

Hoe en wanneer ben je bij de provincie terechtgekomen?

Annemie: "In 1991 vond ik in de job die mij bij de Provincie werd aangeboden de nodige uitdagingen. Dit wou ik doen. Natuurlijk ging dit over een pad van aanwervingsexamens en gesprekken. Wat was ik blij toen de deuren van ' Het Provinciehuis ' open gingen!"

in de zaal. Even later hetzelfde scenario: de muziek stopt en niemand beweegt. Pas na een derde of een vierde deel barst eindelijk een daverend applaus los. Dat gebeurt natuurlijk niet toevallig. Muzikaal ingewijden weten dat er niet geapplaudisseerd wordt tussen de verschillende delen van eenzelfde concerto, symfonie of kamermuziekwerk. Pas op het einde van het werk gaan de handen op elkaar.

Als hulpmiddel worden de verschillende bewegingen of delen waaruit zo'n werk bestaat duidelijk vermeld in het

programmaboekje. Dikwijls verraadt ook de houding van de muzikant wanneer een werk is afgelopen. Wie dus goed oplet, weet wanneer er te klappen valt! De eenvoudigste oplossing - hoewel ook niet helemaal waterdicht - is natuurlijk wachten tot de anderen beginnen te applaudisseren. En als je je toch vergist? Ongetwijfeld kom je bij sommige mensen over als een cultuurbarbaar, maar zullen andere twijfelaars je voorbeeld volgen. Maar wees gerust: we hebben nog nooit één muzikant horen klagen over teveel applaus... (K.D.V.)

Karel van Lotharingen, gouverneur van de Oostenrijkse Nederlanden, had een hart voor de wetenschap. Tot 2 september loopt in het Brusselse Jubelparkmuseum een tentoonstelling over de manufacturen die hij oprichtte op zijn domein in Tervuren.

Een prinselijke hobby

Zoals alle verlichte prinses uit zijn tijd had ook Karel van Lotharingen (1712-1780) een passie voor wetenschappen, vreemde objecten en uitvindingen. Hij stelde rariteitenkabinetten samen en voerde natuurwetenschappelijke experimenten uit. Geen wonder dat de publicatie van de *Dictionnaire des sciences, des arts et des métiers* van Diderot en d'Alembert een aanzienlijke invloed had op de landvoogd. De encyclopedie behandelde de nieuwste fabricatietechnieken en hun toepassingen, geïllustreerd met gedetailleerde afbeeldingen.

Bovendien was Europa gefascineerd door oosterse decoratietechnieken, bedrukt katoen en zijde, Chinees porselein en behangpapier. In Frankrijk, Engeland en Duitsland werden werkplaatsen opgericht om deze luxueuze materialen na te bootsen. Ook Karel van Lotharingen en zijn gevolmachtigde ministers bevorderden de oprichting van ateliers van kunstambachten in verschillende steden van de Oostenrijkse Nederlanden, bijvoorbeeld in Antwerpen, Brussel en Doornik. Aan het einde van de jaren 1750 installeerde de landvoogd in het park van Tervuren zelfs enkele ateliers die exclusief voor hem werkten. Ze spitsten zich toe op het decoreren van textiel, papier, porselein en op het verzilveren van metalen stukken. Het was een hobby voor Karel en men weet dat de prins zijn manufacturen geregeld bezocht.

De grootste afdeling omvatte vier ateliers voor de fabricatie van meubelstoffen en kledingstoffen: het eerste produceerde bedrukte en Indische weefsels, het tweede maakte weefsels en stoffen van wol en zijde. Er was zelfs een zijderupsenkwekerij, waarvoor in het park van Tervuren bijhorende witte moerbeibomen werden geplant. De oogst werd verwerkt in de fabriek voor zijden kousen, waar de productie waarschijnlijk beperkt bleef tot de persoonlijke noden van de prins. Voor de muurdecoratie van zijn residenties stichtte Karel van Lotharingen een manufactuur van behangpapier. Verder werd de Duitse kunstenaar Lindemann aangetrokken om porselein te beschilderen en richtte de gouverneur een werkplaats op voor goud- en zilveralgans.

Deze tentoonstelling reconstrueert de manufacturen die in Brussel en Tervuren waren gevestigd: hun geschiedenis, de organisatie van de kleine ambachten, de omvang van de werkplaatsen, de fabricatietechnieken, de productieprocessen. De eigenlijke producten van de ateliers zijn echter zeldzaam, omdat ze overwegend uit erg vergankelijk materiaal bestonden. De weinige - maar unieke - getuigen worden aangevuld met reproducties en 18de-eeuwse, Chinese import.

Naast tal van binnen- en buitenlandse musea leverde ook het kasteel d'Ursel een bijdrage. Twee Chinese deurstukken die binnenkort worden teruggeplaatst op de eerste verdieping illustreren Karels fascinatie voor China. De kans bestaat zelfs dat de landvoogd beide deurstukken ook met eigen ogen in het kasteel van Hingene heeft gezien: tijdens zijn bezoek in 1759 was de decoratie immers al geplaatst in het kasteel. Tien jaar eerder was de landvoogd ook al te gast bij de hertogelijke familie. Een verslag in het gemeentearchief - vertaald uit het 18de-eeuwse Nederlands - beschrijft de feestelijkheden op die memorabele zomerdag in 1749.

Een paar zijden kousen, 18 de eeuw

Van boven naar onder: A.M. Domanek, *Karel van Lotharingen* (legering van tin, lood en zink en sporen van zilver, lijst van donker hout, 1761); Corsage van bedrukt katoen, 4de kwart van de 18de eeuw; Ronde schotel uit de porseleinmanufactuur van Tervuren.

Karel Van Lotharingen in Hingene

“Op 24 augustus werd alles voorbereid voor de ontvangst van zijne koninklijke hoogheid hertog Karel van Lotharingen op het kasteel van de hertog d’Ursel. Omstreeks negen uur ‘s ochtends marcheerden dertig ruiters met hun kapitein, luitenant en vaandeldrager onder trompetgeschal en tromgeroffel naar Eikevliet om de landvoogd op te wachten. Na hen volgden de Hingenaars die in het leger dienden en de leden van de twee schuttersgilden. Ze waren helemaal in het wit gekleed tot de muts toe, hadden hun bogen in de hand en droegen een gele pijlkoker met rood lint over hun schouder. Ze stelden zich op in twee rijen, van de grens tussen Hingene en Eikevliet tot aan de poort van het kasteel.”

“Wanneer zijne koninklijke hoogheid in Eikevliet over de brug reed werden er acht kanonschoten gelost. Twaalf ruiters van de erewacht - gekleed in rood en geel - escorteerden de landvoogd met de blanke sabel in de hand tot bij het kasteel. De overige ruiters, de soldaten en de gildebroeders sloten de stoet en hielden de wacht bij het kasteel.”

“Aan de ingang van het kasteel stonden twee amfitheaters, elk versierd met twee tonnen waarop een Bacchusbeeldje zat en waaruit het bier stroomde. Aan beide zijden van het plein voor het kasteel waren twee scheepsmasten geplaatst. Ze hingen vol met linten waaraan verschillende prijzen bevestigd waren: al wie ze eraf kon halen, mocht ze houden. In de namiddag was er een steekspel met acht bootjes op de vijver, met een zilveren snuifdoos als hoofdprijs.”

“’s Avonds werd op en rond de vijver een prachtig vuurwerk afgestoken, dat de aanval, bestorming en inname van een fort moest voorstellen. Daarna werd het kasteel volledig verlicht met lampionnen en lantaarns. Achteraan de vijver, tussen de twee balustrades, beeldden brandende lampionnen de woorden ‘vive Charles’ uit. Er was een onbeschrijflijke toeloop om dit alles te zien! Na het souper en het nagerecht werd door zijne koninklijke hoogheid nog een klein vuurwerk op het kasteel ontstoken, waarna hij rond twee uur ‘s nachts weer naar Brussel is vertrokken.” (K.H.)

Praktisch

Een prinselijke hobby.
De ateliers van
Karel Van Lotharingen

Jubelparkmuseum
Jubelpark 10 | 1000 Brussel

Tot 2 september 2007
Van dinsdag tot zondag,
10 tot 17 uur.

Toegang
€ 6 / € 4 / € 2

Meer info
T 02 741 72 11
info@kmsg.be
www.kmsg.be

Op de werf

In deze reeks houdt architecte Rozemarijn Bormans (Architectenbureau Vanhecke & Suls) je op de hoogte van de restauratiewerken.

De laatste loodjes

Tijdens de afgelopen maanden hebben de schrijnwerkers de laatste hand gelegd aan de plankenvloeren en de parketvloeren. Waar mogelijk plaatsten ze de originele vloeren terug, elders legden ze nieuwe. Hiervoor werden verschillende stalen van houtsoorten vergeleken, zodat de soort die het best aanleunde bij de bewaarde vloeren geplaatst kon worden. Alle parket werd uitgevoerd in eik, voor de plankenvloer werd gekozen voor rood Noors grenenhout. De bestaande planken hadden echter doorheen de jaren verschillende afwerkingslagen gekregen en een natuurlijke patina door gebruik. Om de kleur van de nieuwe vloer zo goed mogelijk te laten aansluiten bij dit uitzicht werden dan ook dezelfde kleurnuances op aangebracht.

Ook de schilders hebben niet stilgezeten. Ze verfden de vele lambriseringen terug in hun oorspronkelijke witte en lichtgrijze tinten. Dat is het kleurenpalet dat vanaf 1761 door de Italiaanse architect Giovanni Nicolano Servandoni werd gekozen. Deze historische kleuren werden tijdens de onderzoeksfase achterhaald door zogenaamde 'vensters' te maken. Daarbij werd er op de lambrisering of op de wanden een rechthoek van twee bij zes centimeter afgebakend. In die rechthoek werden de verflagen laag per laag vrijgelegd tot op de ondergrond, in dit geval het hout of het metselwerk. Aan elke vrijgelegde verflaag koppelden de onderzoekers een datering, geholpen door archiefdocumenten over aangekochte materialen, prijsberekeringen van uitvoerders, enzovoort. Deze werken werden al rond 1998, in de eerste fase van de restauratie, uitgevoerd en het hele restauratiedossier steunt op dit vooronderzoek.

Zo hebben we ook ontdekt dat de lambrisering in sommige lokalen plaatselijk verguld was. Een prachtig voorbeeld hiervan is de spiegelzaal op de benedenverdieping. Om deze zaal nog meer allure te geven, werden onlangs enkele accenten op de lambrisering verguld. Door de weerkaatsing van het verguld lijstwerk in de spiegels komt het nog meer tot zijn recht. Het verguldsel bestaat uit kleine flinterdunne blaadjes bladgoud die met een pincet werden aangebracht worden op de ondergrond. Alles werd afgewerkt met een matte vernislaag.

Op de lambriseringen werden er sporen teruggevonden van de ophanging van panelen met textielbespanningen. Op de eerste verdieping bevonden zich immers in bijna elke kamer 19de-eeuwse wandbespanningen, gedrukt op Indisch katoen. Om deze bespanningen goed te bevestigen, werden er allerhande haakjes voorzien. De bewaarde exemplaren zullen in een volgende fase gebruikt worden om de gerestaureerde textielbespanningen terug te plaatsen. Maar ook aan de binnenzijde van de alkoven - de nissen waarin vroeger het bed geplaatst werd - en in de kleine bergingen vonden we een systeem van kleine haakjes, verbonden met een draad. Dat zijn restanten van het vroegere besysteem, waarmee de edellieden de bedienden konden oproepen. Deze overblijfsels werden behandeld en roestwerend geschilderd, als stille getuigen van het wonen in vroeger eeuwen.

De sierlijst tussen de schouwspiegel en de kleurrijke arabesk krijgt een laatste witte verflaag.

Verder werden de open haarden opgefrist, kreeg het marmer een reinigende en voedende behandeling en werden alle haardvloertjes herplaatst en opnieuw opgevoegd. De originele spiegels werden gereinigd en de ontbrekende werden vervangen door kopieën die het oorspronkelijke karakter zo dicht mogelijk benaderen.

Waar vroeger stukken in het plafond ontbraken of zelfs het volledige plafond naar beneden was gekomen door waterschade, restaureerden we het oorspronkelijke lijstwerk. De stukadoors hebben hier nauwkeurig en met de hand de profileringen getrokken, met respect voor het natuurlijk verloop van het plafond. Want zoals algemeen geweten bij restauratiewerkzaamheden is geen enkele historische plafond- of vloerconstructie perfect horizontaal geplaatst... Tijdens de vele verbouwingen in het kasteel werden de wanden steeds anders geplaatst, waardoor zowel de vloeropbouw als de belasting op de vloeren veranderde. Vele plafonds volgen dan ook het natuurlijk verloop van de lichtjes doorbuigende balken.

Na de 'finishing touches' van de schrijnwerkers, schilders en stukadoors (die maandenlang op de eerste verdieping verbleven) werd alles opgeruimd en schoongemaakt. Als voorlopig eindpunt in de restauratie lieten we de lambriseringen invullen met tijdelijke stoffen bespanningen. Dat gebeurde in afwachting van de terugplaatsing van de originele textielbespanningen, die nog gereinigd en gerestaureerd moeten worden. Niettemin kan de eerste verdieping binnenkort eindelijk in gebruik worden genomen. De langverwachte opening is gepland voor de Open Monumentendag van zondag 9 september 2007. (R.B.)

De terugplaatsing van de eikenhouten parketvloer in de slaapkamer van de hertog.

In de grote, centraal gelegen salon werd een volledig nieuw plafond gemaakt: links zie je de tengellatjes, rechts het aanbrengen van de eerste pleisterlaag.

Het kasteel d'Ursel ligt in een prachtig domein met slotgrachten, een vijver en monumentale bomen. In deze reeks zetten we de fauna en flora rond het kasteel in de kijker.

Een levend fossiel

Langs de oprijlaan van het kasteel staat het jeugdverblijfcentrum Het Laathof, ondergebracht in de voormalige bijgebouwen van het kasteel. De vele kinderen en jongeren die er logeren beseffen waarschijnlijk niet dat er op de binnenplaats een van de mooiste bomen van het kasteelpark staat: de Ginkgo biloba. Met zijn vijftien meter steekt hij trouwens een eind boven het Laathof uit, zodat ook andere parkbezoekers hem gemakkelijk kunnen bewonderen. Aanraken is voorbehouden aan Laathofgasten...

De Ginkgo stamt oorspronkelijk uit het Verre Oosten, waar hij vaak wordt geplant bij tempels en andere heiligdommen. Hij staat er symbool voor volharding, hoop, liefde en een lang leven. De eerste bomen die na het atombombardement op Hiroshima opnieuw tot bloei kwamen waren trouwens de Ginkgo's... Overbodig te zeggen dat het respect van de Japanners voor hun boom nog toenam!

Maar ook op natuurhistorisch vlak is de Ginkgo biloba een geval apart. Hij wordt dikwijls omschreven als een levend fossiel. Dat heeft te maken met de evolutie van de plantengroei op aarde. De tijd waarin de dinosaurussen het nog voor het zeggen hadden, groeiden hier hoofdzakelijk reuzenvarens en reuzenpaardenstaarten. Ze bereikten hoogtes van wel meer dan vijftig meter, vergelijkbaar met de hoogste beuken in onder andere het Zoniënwood. Bij het aanbreken van de eerste ijstijden hebben zowel de

dieren als de planten zich moeten aanpassen aan de grote temperatuursveranderingen. De grote varenplanten en reuzenpaardenstaarten konden drastisch krimpen, om minder van het ijskoude water te moeten opnemen. En door hun kleine 'bladeren' hadden onze huidige naaldbomen minder water nodig (want een groot blad verdampt veel water). Toen de aardkorst weer opwarmde zijn de loofbomen ontstaan. De Ginkgo is een plant uit die periode: hij illustreert de overgang van naaldboom naar loofboom. Als je het prachtige blad goed bekijkt, zie je dat het gevormd wordt door de talrijke, naast elkaar liggende naalden.

Vanaf de 18de eeuw werd de Ginkgo in Europa geplant als botanisch curiosum. Het is niet duidelijk wanneer de hertogen d'Ursel hun exemplaar in Hingene lieten planten. In de archieven of op oude plannen is er geen spoor van terug te vinden. Op basis van de omvang van de stam en de hoogte van de boom zou hij echter tweehonderd tot zelfs tweehonderdvijftig jaar oud zijn...

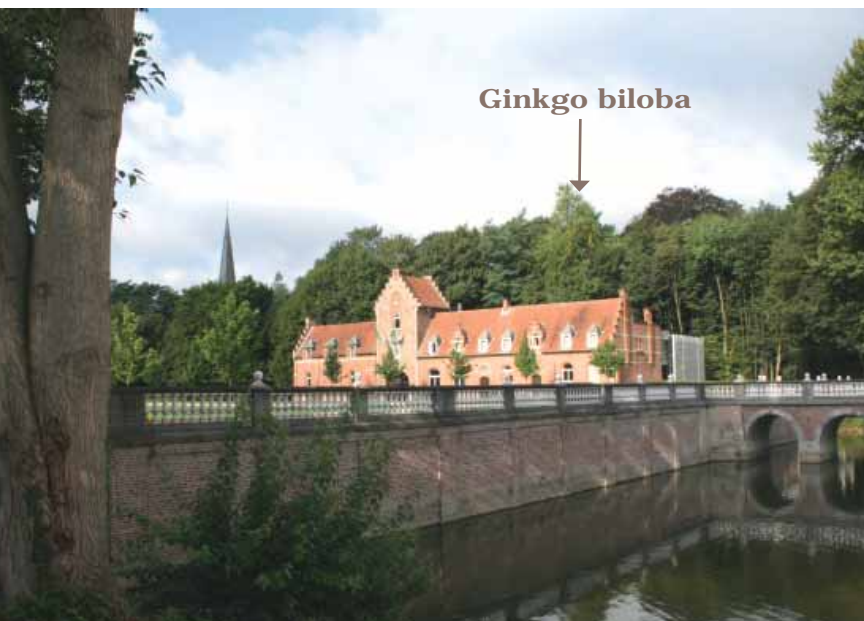
In elk geval verkeerde de hertog in uitstekend gezelschap, want ook de Duitse dichter Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832) was een groot liefhebber. Honderden Ginkgo's kweekte hij! Onvermijdelijk schreef ook een sonnet over het typische ginkgoblade: in twee gedeeld, maar toch één, net zoals de dichter en zijn voormalige geliefde Marianne von Willemer, aan wie hij het gedicht opdroeg:

Zie dit kleinood in mijn gaarde:
boomblad uit de oriënt,
sieraat met zijn geheime waarde,
ingewijden welbekend.

Leeft het als een enkel wezen,
innerlijk in twee gedeeld?
Of vormt juist het uitgelezen
tweetal één herkenbaar beeld?

Langzaam rijpende ideeën
werpen op die vragen licht.
Voel je niet dat ik in tweeën
eenling ben in mijn gedicht?

(Vertaling: Matthias Rozemond)

Op 22 april sloot de tentoonstelling 'Papier uit oost en west' de deuren. Onze kasteelfotograaf Jos Winckelmans maakte enkele sfeerbeelden van de zomerse zondagen.

Kalender

mei - juni - juli 2007

10 mei - 1 juli Hedendaagse kunsttentoonstelling *Sur place*
Van donderdag tot zondag, 10 tot 17 uur

28 mei Concert Sarah Oates (viool), Ayako Ochi (altviool),
Marc Vossen (cello) & Dieter Schützhoff (cello)

1 juli Laatste dag tentoonstelling *Sur place*

Departement Cultuur | Kasteel d'Ursel
Wolfgang d'Urselstraat 9 | B-2880 Hingene | België
T 03 820 60 11 | F 03 820 60 15
kasteeldursel@admin.provant.be
www.kasteeldursel.be

Kasteel d'Ursel. Beleef het bij ons.